

בבא בתרא קנה

שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות מלוה ולוה פרק יד

(ה) הוציא עליו שטר חוב שאינו יכול לקיימו ואמר הלוה אמת שאני כתבתי שטר זה אבל פרעתיו או אמנה הוא או כתבתי ללוות ועדיין לא לויתי וכל כיוצא בזה הואיל ואם רצה אמר לא היו דברים מעולם והרי מפיו נתקיים הרי זה נאמן וישבע היסטר ויפטר ואם קיימו המלוה אח"כ בב"ד הרי היא כשאר השטרות:

2. שו"ע חושן משפט - סימן פב

(א) מלוה שהוציא שטר שאינו מקויים, ואינו מוציא עדים לקיימו, והלוה מודה שכתבו, אלא שטוען: פרעתי, נאמן. ואפילו אם כתוב בו נאמנות, אינו מועיל. והוא הדין לכל מה שיטעון בו דבר שמבטל השטר, כגון אמנה או כתבתי ללוות ולא לויתי, או על תנאי נעשה ולא נתקיים התנאי, (או, שאמר: קטן הייתי כשנכתב השטר נאמן) (נ"י פ' מי שמת). ואם אחר כך מצא המלוה עדים לקיים השטר בבית דין, הרי הוא כשאר השטרות, וגובה בו:

3. רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ט סימן לג

איתמר קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו ומיירי שאינו יודע בטיב משא ומתן וגם אינו שוטה ונראה דדוקא מכירתו אינה מכירה בפחות מעשרים אבל מקחו מקח במקרקעי משעה שנעשה גדול דהא טעמא דאין מוכר מפרש לקמן משום דמקרבא דעתיה לגבי זוזי ומזבין לנכסי דאבוה ובלקנות לא שייך האי טעמא ומהאי טעמא נראה נמי דדוקא נכסי אבין אבל אם קנה קרקע יכול למוכרה דכיון שקנאו אם כן לא מקרבא דעתה לגבי זוזי שהרי בזוזי קנאם ואוהבם יותר מזוזי וכן פירש רב אלפס דדוקא בנכסי אביו קאמר ור"ת פירש דאורחא דמילתא נקט אביו וה"ה נמי אם קנה קרקע אין יכול למוכרו וקצת משמע כן מדקאמר דאין עדותו עדות במקרקעי כיון דאין מכירתו מכירה ואם היה בשום מקרקעי מכירתו מכירה היה נמי יכול להעיד...

4. חדושי הרשב"א על מסכת בבא בתרא דף קנה/ב

הא דאמר אמימר מתנתו מתנה... דנכסי האב דוקא אמרו. ושעמא משום דלא תקינו אלא במצוי, דנכסי ירושת האב לבן מצויה שאר ירושות אינן מצויות

5. יד רמה על בבא בתרא דף קנה/ב

וחזינון למקצת רבואתא מ"ד דהאי דינא דאמור רבנן גבי נכסי אביו לאו בנכסי אביו דוקא הוא אלא ה"ה לנכסי שאר מורישינו דכלהו חד טעמא נינהו. ומילתא צריכא עיונא, דדילמא גבי נכסי אביו דשכיחי תקינו רבנן, גבי נכסי שאר מורישינו דלא שכיחי לא תקנו רבנן:

6. רמב"ם יד החזקה - הלכות מכירה פרק כט

(יב) קטן שהגדיל והביא הזכר שתי שערות אחר שלש עשרה שנה והבת אחר שתים עשרה אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן מקחו וממכרו ממכר ומתנתו מתנה במטלטלין אבל בקרקע אין מעשיו קיימין עד שיהיה יודע בטיב משא ומתן אחר שהגדיל:

(יג) במה דברים אמורים בקרקע שלו אבל קרקע שירש מאבותיו או משאר מורישינו אין ממכרו ממכר עד שיהיה בן עשרים שנה אע"פ שהביא שתי שערות ויודע בטיב משא ומתן שמא ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם:

7. שו"ע חושן משפט - סימן רלה

(ח) קטן שהגדיל והביא שתי שערות, הזכר אחר י"ג שנה והבת אחר י"ב, אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן, מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנתו מתנה, במטלטלים. אבל בקרקע אין מעשיו קיימים, עד שיהיה יודע בטיב משא ומתן אחר שהגדיל: (ט) בד"א, בקרקע שלו, שקנאו או ניתן לו במתנת בריא. אבל קרקע שירש מאבותיו או משאר מורישינו, או שניתן לו במתנת שכיב מרע, אין ממכרו ממכר עד שיהיה בן עשרים שנה שלימות ויביא שתי שערות, אבל קודם עשרים שנה שלימות, אף ע"פ שהביא שתי שערות ויודע בטיב משא ומתן לא, שמא ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם. וכשהוא בן עשרים שנה שלימות והביא שתי שערות, מוכר בין במטלטלים בין קרקעות, בין שלו בין של אביו, ואפילו אינו יודע בטיב משא ומתן. (ודלא כשיש חולקין בזה):

8. שו"ת הרא"ש כלל טז סימן א

וששאלת: מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין, אבל פחות מכן לא? דע, כי הל"מ הוא, והוא בכלל שיעורין חציצין ומחציצין, שהן הלכה למשה מסיני; דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה. וכן ההיא דבת שלש ביאתה ביאה, פחות מכן לא. וכן בן ט' ביאתו ביאה, ולא פחות. וכן סריס, שהוא קטן עד כ' שנה, הוא אז גדול אם נולדו בו סימני סריס, ואם לא נולדו בו סימני סריס, הוא קטן עד ל"ו שנה. כל אלו הלכה למשה מסיני הן. נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

9. רע"ב על מסכת אבות פרק ה משנה כא

בן שלש עשרה למצות - דכתיב (שם ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם. וגבי שכם כתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ולוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה וקרי ליה איש:

10. רש"י בבא קמא דף פח/א

פסולה לעדות - דכתיב גבי עדים זוממין ועמדו שני האנשים ותניא בשבועות (דף ל) בעדים זוממין הכתוב מדבר דמשמע אנשים ולא נשים קטן נמי מהכא נפקא לן דכתיב אנשים ולא קטנים ועוד דעדות שאי אתה יכול להזימה היא דלאו בר עונשין הוא:

11. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קנה

(תקסו) בעינן ועמדו שני האנשים וליכא, ורש"י כתב ב"ק פ"ח משום דהוי עדות שאאי"ל, ועיין בשו"ת הגרעק"א סימן קע"ו, וקשה דהא אפילו באיסורין דפסולין נאמנין ככשרין, מכל מקום אין סומכין על עדותו של קטן, ולא איצטריך קרא לפוסלו לעדות, וצ"ל דאיצטריך קרא בגוונא דנאמן באיסורין כגון שהוא בידו וליכא טורח, עיין תוס' עירובין נ"ט, אבל בתוס' ריש פסחים משמע דדוקא בדרבנן מהני בידו ולא בדאורייתא, ואין לומר דנ"מ להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו, דהא גם בכה"ג דוקא בתחומין דרבנן מהימני, ושמא י"ל דנ"מ היכא דא"צ עדות רק לקיום הדבר, ולא לברורי מילתא, דאי לאו קרא דקטן פסול, הו"א דאף שאין סומכין על דיבורו, מ"מ מיקרי עד כשר לקיום הדבר כיון שאין צריך לדיבורו וצ"ע:

12. ספר יערות דבש - חלק שני - דרוש יא (המשך)

ואמרנו הטעם זקן, זה קנה חכמה, וששים לזקנה, והיינו כי למעלה מכן עשרים לעונשים, והטעם כי אמרו בגמרא דב"ב [דף קנה ע"ב] בן למכור בנכסי אביו בקרקע צריך להיות בן עשרים, ונתנו הטעם כי עד בן עשרים דעתו קלישתא, ואין דעתו כדאי לסמוך עליה, ולכך במשפט צדק למעלה, אין מענישין אלא למי שדעתו שלימה, אבל מי שדעתו קלושה, אינו בגדר עונש, וא"כ מתחילה דעה גמורה באיש מכן עשרים, ואמרו חז"ל [ע"ז ה ע"ב] עד ארבעים שנה לא קם איש אדעתיה דרביה, א"כ אימת קנה חכמה, כשעברו עשרים וארבעים שהם ששים, וס' לזקנה, וזה קנה חכמה, כי אז קם אדעתיה דרבו ונתמלא חכמה. ולכך המפרישים בניהם מהתורה קודם שהם בני עשרים, הם גונבי נפשות, כי תורה ירושה לנו מאבותינו מורשה קהלת יעקב, עד שאמרו [סנהדרין נט ע"א] עכו"ם העוסק בתורה הרי זה כגוזל, וזה השוטה מוכר חלקו בתורה בבצע כסף, אין לו רשות למכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים, ואביו משיאו לעבור דין תורה, אוי לנשמה, והמה כאדם עוברי ברית בעו"ה:

בענין בר עונשין

בבא בתרא קנה

שווערד

1. שו"ת הרא"ש כלל טז סימן א

ושאלת: מאין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין, אבל פחות מכן לא? דע, כי הל"מ הוא, והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין, שהן הלכה למשה מסיני; דשיעור וקצבה לכל דבר נתן למשה בעל פה. וכן ההיא דבת שלש ביאתה ביהא, פחות מכן לא. וכן בן ט' ביאתו ביהא, ולא פחות. וכן סריס, שהוא קטן עד כ' שנה, הוא אז גדול אם נולדו בו סימני סריס, ואם לא נולדו בו סימני סריס, הוא קטן עד ל"ו שנה. כל אלו הלכה למשה מסיני הן. נאם אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

2. רע"ב על מסכת אבות פרק ה משנה כא

בן שלש עשרה למצות - דכתיב (שם ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם. וגבי שכם כתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבן ולוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה וקרי ליה איש:

3. שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לא/ב

מימר שפיר אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבו הוא. וקרא רמז מאי דהוי בתר הכי דשמואל ודאי בהדיא שעתא לא הוה בר עונשין:

4. צל"ח על ברכות דף לא/א

וכאן בשחיטת... ומה ששאל עלי לשמואל מנא לך הא, לא בשביל שעלי לא ידע דרוש זה, רק רצה להבחין חכמתו של שמואל, כי לפי רוב חכמתו ראוי להענישו, אף שקטן אינו בר עונשין, זה שחכים טובא בר עונשין הוא לפי חכמתו:

5. רש"י על במדבר פרק טז פסוק כז

ונשיהם ובניהם וטפם - בא וראה כמה קשה המחלוקת שהרי ב"ד של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות וב"ד של מעלה עד כ' שנה וכאן אבדו אף יונקי שדים:

6. ספר יערות דבש - חלק שני - דרוש יא (המשך)

והיינו כי למעלה מבן עשרים לעונשים, והטעם כי אמרו בגמרא דב"ב [דף קנה ע"ב] בן למכור בנכסי אביו בקרקע צריך להיות בן עשרים, ונתנו הטעם כי עד בן עשרים דעתו קלישתא, ואין דעתו כדאי לסמוך עליה, ולכך במשפט צדק למעלה, אין מענישין אלא למי שדעתו שלימה, אבל מי שדעתו קלושה, אינו בגדר עונש

7. ספר בני יששכר - מאמרי חדש תשרי - מאמר ו

ז) וידבר י"י אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם וכו' [ויקרא טז א]. הנה כבר דברו המפרשים מהו הדיבור, אם הוא הנאמר לו אח"כ דבר אל אהרן אחיך ואל יבא וכו', הנה נכתב אח"כ אמירה בפני עצמה ויאמר י"י אל משה וכו', על כרחך הדיבור הראשון הוא ענין אחר ולא נודע מהו, והנראה עפ"י מה שהביא הרב הגדול חיד"א ז"ל מדרש חז"ל וז"ל, כיון שהשכינה יורדת למטה לארץ ניתן רשות למחבלים לחבל עכ"ל, והוא תמוה, ועוד אמרו רז"ל תנא איסי בן עקיבא אומר לא מתו נדב ואביהוא אלא בשביל שאמרו ישראל לא ירדה השכינה למטה כיון שמתו נדב ואביהוא ידעו שהשכינה ירדה למטה, והוא ג"כ תמוה, ופירש הרב הגדול הנ"ל עפ"י מה שכתב הרב הקדוש בעל בעשרה מאמרות כשהשכינה למעלה אינו מעניש עד בן כ' שנה (כמשפט בי"ד של מעלה) כשהשכינה למטה הוה כבי"ד של מטה ומענישים מבן י"ג, והנה אמרו חז"ל בני אהרן לא היו בני כ' ומזה ידעו שהשכינה ירדה למטה, וזהו פירוש המדרש הנ"ל כיון שהשכינה ירדה למטה ניתן רשות למחבלים (היינו לממהרים לענוש מבן י"ג) לחבל, וכתב הרב החיד"א ז"ל הנ"ל דבזה ניחא קושיית מהר"ל מפראג שהקשה איך בן י"ג עד כ' דאינו בר כרת (דהוא עונש בי"ד של מעלה) מייתי חטאת, והרי קיי"ל כל שזדונו כרת שגגתו חטאת [הוריות ת.]. (ופחות מבן כ' אין זדונו כרת דאין מענישין בבי"ד של מעלה), ולפי הנ"ל לא קשה מידי, דבזמן שבית המקדש היה

קיים היתה שכינה בתחתונים ואז היה גם בן י"ג שנה בכרת, ע"כ לשון הרב הגדול הנ"ל: ובוה יבואר לך פירוש הכתוב הנ"ל, דהנה לעיל מינה כתיב והזרתם את בני ישראל מטומאתם, היינו בני ישראל אפילו הבנים מבני י"ג שנה ומעלה שנקראים בן, ולא ימותו בטומאתם (במיתה בידי שמים), ולא יקשה לך הרי בי"ד של מעלה אין מענישין עד כ', לזה אמר בטמאם את משכני אשר בתוכם, כיון שהשראת השכינה בתוכם מענישין כמשפט בית דין של מטה, וז"ש אחר כך בסמיכות הפרשה וידבר י"י אל משה אחרי מות שני בני אהרן, שלא היו בני כ', אמר אליו הש"י שהסיבה היא בקרבם לפני י"י ומותו, היינו שנתקרבו לפני י"י השכינה שהיא כעת למטה, על כן וימותו, כי מענישין כמשפט בי"ד של מטה, והשם הטוב יכפר בעדונו, והנה הוא להקדמה על הנאמר אח"כ בזאת יבא אהרן אל הקודש, היינו השכינה שנקראת אז"ת [זוה"ק ח"ב נ"א ע"א], בה יבא אל הקודש כי היא שוכנת בתחתונים, ואמר זה להקדמה, ודע שהשכינה בתחתונים מפטרת בני אהרן, התבונן בדבר:

8. שו"ת חוות יאיר סימן קסו

... ולפי זה מה שחייבתו תורה חטאת אף שאינו בן כ"ף אף שאין זדונו כרת ג"כ גזירות הכתוב בלי טעם ונגד כלל שכל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת: ויצא עוד מזה שכל חטאים ועוונות ופשעים שעושה אדם עד היותו בן כ"ף בלי עדים והתראה או בסתר א"צ תשובה גמורה והרי אבי הבן מברך ברוך שפטרני בהגיע בנו לי"ג שנה ואף כי מצינו טובא דחייבי' בד"ש ופטורים מד"א כגון בלי עדים בלי התראה בהפך לא מצינו ובסנהדרין פ"ב ע"ב מי איכא מידי וכו' וזה צ"ע

בל"ז. ולעד"ן דכל דמפורש בתורה קלות וחמורות וכן כל גזירות ותקנות הז"ל שג"כ נכללים במצות ל"ת ודאי ב"ד של מעלה ושלמטה שווין ועונשין מכן י"ג. האמנם בדבר שלא מפורש ביה כלל אזהרה ומצוה רק דיש ללמדו מסברא דרע ומר הוא כגון מחלוקת של קרח ואפילו לרמב"ם דחשיב לא היה כקרח לל"ת מ"מ בעת המחלוקת לא היה אכתי הציווי רק א"כ לכן שפיר ארז"ל קשה מחלוקת עד שנאבדו אפילו יונקי שדים אף שאין מענישין בידי שמים בפחות מכן כ"ף... אחר כתיבי מצאתי בזוהר בראשית עמוד רצ"א זה שמת בחטאו לפני היותו בן כ"ף הוא מפני שהקב"ה מסלק השגחתו ממנו והמשחית עצמו ממיתו יע"ש] שאינו בן עונשי' בדין שמים די"ל דאין עליו שום עונש רק דק"ל א"כ איך יביא בן י"ג על שגגתו חטאת הלא אינו חייב על זדונו כרת ורצייתו לומר דמ"מ התורה חייבתו אחר שהוא בן עונשין כי יש לחלק בין דינא רבה לזוטא או בין עונש עה"ז או עה"ב או בין אדם למקום או לחבירו אכן במדרש חיי שרה ובפ' קרח הביאם רש"י משמע שאין חילוק...

9. שו"ת חכם צבי סימן מט

ובקושית הגאון מהר"ל מפראג ז"ל בבן י"ג עד בן כ' דאינו בר כרת ואמאי מייית חטאת יפה השיב מעכ"ת ואני מוסיף דלכאורה קושי' זו אין לה שחר דאטי מי נתנה התורה טעם לחיוב החטאת בשגגה משום שהוא חייב כרת במזיד אלא דילפינן לה מהיקישא דתורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה לע"ז לומר לך מה ע"ז שהוא דבר שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגתה חטאת אף כל כו' ובבן י"ג ויום א' עד בן כ' דבע"ז גופה אינו חייב כרת ואפ"ה חייב חטאת שהרי החטאת מפורשת בה ואינה למידה מן הכרת א"כ ה"ה לכה"ת שאנו למדין מע"ז דינם שוה אלא שכונת הרב ז"ל באותה שכ' התוס' בפ' כלל גדול ס"ט דע"כ לא מקשינן לע"ז לענין סקילה אלא לענין כרת משום דמפורש בהאי קרא בהדיא וא"כ יאמר הרב ז"ל דה"ה לענין בן י"ג עד בן כ' שאינו בר כרת אבל באמת אינה קושי' דכיון שהוא בן י"ג ויום אחד חייב בכל מצוות האמורות בתורה וקרנן חטאת היא אחת מתר"ג מצוות נמצא כל מי שהוא איש חייב בה אלא שהתורה גילתה לנו בהיקשא לע"ז שלא תאמר דאף חייבי לאוין בכלל אחת מכל מצות ה' דליתא אלא באיסורי כריתות אבל לענין איש שהוא בר עונשין ומצווה בכה"ת אין לנו לומר שיפטר מקרבן חטאת וביחוד כיון שבע"ז עצמה בן י"ג חייב חטאת ...

10. שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יורה דעה סימן קסד

מכתבו קבלתי, וע"ד שאלתו בתינוק שנולד בחודש ח' ומת קודם שמונה ימים ושכחו למולו קודם קבורתו אם לפתוח הקבר כדי למולו: הנה אם שייך בקטן חרדת הדין כבר דברו מזה בשו"ת עה"ג והוות יאיר ועיין תשובות ח"צ סימן מ"ו וסי' מ"ט וסימן נ'. ולדעתי ג"כ לא מסתבר שלא יהיה שום עונש שמים על האדם קודם עשרים שנה ונמצא עולם הפקר וירצח את רעהו כשלא יהיו שם עדים וינאף ויעשה כל תועבות השם. ולדעתי הכונה שבעה"ז אין הקב"ה עונשו בחייו קודם עשרים שנה אבל אחר מיתה כל מעשה אדם כל ימי חייו משהגיע לכלל דעת אפילו לעונת הפעוטות כשכבר יודע שהיא עבירה צריך לסבול כפי מטשיו /מעשיו... ואמנם כל זה בקטן שהגיע עכ"פ קצת לכלל דעת ושייך בו עשיית מצות ועשיית עבירות אבל קטן בן שנה או שתיים ושלש לא שייך בו שום עונש כלל ולא שייך בו חרדת הדין, אך לפי דעת המקובלים וכן הסכימו גם המחקרים שיש לגלגל נשמות אם כן בכל קטן שייך חרדת הדין על מעשיו בגלגול ראשון וניווול שייך בכל קטן כי לדעתי הניווול נוגע גם לחיים שראוין סוף האדם הניווול כזה. ולכן לדעתי אם הוא תיכף סמוך לקבורתו שודאי עדיין לא נתנוול יש לפתוח הקבר למולו שממ"נ אם לא היה מגולגל א"כ אין בו חרדת הדין ואם כבר היה מגולגל ועתידי עכ"פ לקום בתה"ה אם לחיי עולם או ח"ו לדראון עכ"פ הערלה חרפה היא לו וטוב למולו. אבל אם הוא איזה ימים אחר מותו אין לפתוח הקבר שלא לראות בניווול.

11. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן קנה

... ולפע"ד כי לא נאמרו שיעורים הללו במדרשות שבני כ' נעשו בני עונשים למעלה אלא בעונשים על חטאים המחודשים לשעה כגון עונשי דור המדבר וכן בשרה נאמר בת עשרים כבת ז' בלא חטא התם קודם מ"ת הוה והכל אצלה כמצות שכליות וע"נ נאמרו שיעורי' הללו אבל עונשי התורה אין שום חלוק כי שיעורים הלכה למ"מ בין למלקות בין לקרבן ובן י"ג שהביא ב' שערות שוה לכל עונשים שבתורה ואין צריך לפנים.

12. שו"ת חכם צבי סימן מז

... דברי ה"ה מהר"ר דוד נ"ש בס' נדמ"ח שמו חוות יאיר שהעיד בשם הרב הישיש מהר"ר גרשון מיץ שבא מעשה לפניו בב' מתים ששכחו הקברנים בכל א' תכריך א' וצויה הרב ז"ל לפתוח קבר הקטן ולכרכו בתכריך מאחר שאין אימת הדין עליו אבל הגדול שיש אימת הדין עליו אסור לפתוח קברו ומהר"ד הנ"ל השיב על הרב הנ"ל מב"ב קנ"ה מתיב ר"ז מעשה כו' בשלמא למ"ד בן י"ח כו' אלא למ"ד בן כ' כו' ולהרב הנ"ל ליפרך בשלמא למ"ד בן י"ח היינו דאמר ר"ע אי אתם רשאים לנוולו ולא אמר שאסור משום חרדת הדין אא"א דהוי בן כ' ה"ל לר"ע למימר דאסור לפתוח קברו משום חרדת הדין אע"כ שאין לחלק בין קטן לגדול משום חרדת הדין עכת"ד. שהעתיק לי מעכ"ת בכתבו כי הספר לא ראיתו עד הנה ואני אומר דאין כאן מקום קו' כלל דע"כ מוהר"ד הנ"ל אינו רוצה לחלוק על הראשונים שאמרו שהבלבול קשה להמתים מחמת חרדת הדין שהרי אינו מקשה אלא על הרב מוהר"ג שחילק בין קטן לגדול הא לראשונים שלא חילקו לא קשיא ליה וליתעמיה תיקשי ליה לכ"ע דהא דאימת הדין שייך לקטן כמו לגדול למה נקט ר"ע הניווול ולא נקט חרדת הדין בין שיהיה בן י"ח או בן כ' שהרי בכל אופן שייך חרדת הדין דבשלמא לפי מ"ש מעכ"ת דחרדת הדין לא שייך אלא במפנהו ממקום למקום ולא לפותח ורואהו במקומו נחא אבל לפי"מ שהעתיק לי מעכ"ת דברי מוהר"ד הנ"ל כוונתו דאפי' בפתיחה בעלמא שייך חרדת הדין בשניהם כקטן כגדול א"כ אם קושייתו קו' תקשה ליה על ר"ע למה הניח חרדת הדין ונקט ניוול ובאמת לק"מ אפי' תימא דשייך חרדת הדין גם בפתיחה ודוקא בגדול ולא בקטן כדעת מוהר"ג ז"ל דר"ע דעדיפא מינה נקט דהא ק"ל כחכמים בפ' נגמר הדין /דף/ מ"ה דס"ל האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה ומפרשינן טעמא בגמ' דס"ל בזיוניה דאיניש עדיפא ליה טפי מניחא דגופיה ומפרש רש"י הלכך נוה לה תיסקל בלבושה ותשהא למות ואע"ג דאיכא צערא דגופה ולא תבוז מותה להפשיטה עכ"ל הרי שהניווול קשה מן הצער וכשם שהוא בחי ההולך למות כן הוא במתים שכבר מתו נמצא דר"ע נקט הטעם הגדול שבשניהם שהוא הניווול ולא נקט הטעם החלוש ממנו שהוא הצער מחרדת הדין ובלא"ה לק"מ דלמה לו לר"ע למימר טעם חרדת הדין דלא שייך אלא בגדולים כי היכי דתידוק מיניה הא בקטנים דליכא חרדת הדין לפי"ד מהר"ג שרי לבדקו אדרבא נקט טעם הניווול דשייך אפילו בקטנים והוא כולל וכי תימא לינוקט תרוייהו חדא דאין זה כדאי להקשות ועוד דאתינן למיטעי ולמימר דדוקא היכי דאיכא תרתי חרדת הדין וניווול הוא דאסור הא בניווול לחוד שרי ובאמת ס"ל לר"ע דאפילו בניווול לחוד נמי אסור וזה ברור ופשוט. ...